

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 17.051.087
Запорізького національного університету,
д.фіз. вих., професору,
Тищенко Валерії Олексіївні

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента д.б.н, професора Малікова Миколи Васильовича
на дисертаційну роботу Соболя Едуарда Олександровича
на тему «Управління багаторічною підготовкою футболістів з урахуванням
факторів міграції», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Проблема удосконалення системи багаторічної підготовки спортсменів в різних видах спорту, зокрема в футболі, залишається однією з найбільш актуальних в галузі спорту вищих досягнень. На думку провідних фахівців на сьогодні якість та ефективність функціонування цієї системи залежить не тільки від таких відомих факторів як раціональне планування тренувального процесу на різних етапах підготовки, в рамках окремих мікро- та макроциклів, застосування різноманітних додаткових та відновлювальних заходів, перерозподіл фізичних навантажень в залежності від поточного функціонального стану організму спортсменів та ін., але й таких чинників життєдіяльності сучасного суспільства як комерціалізація, професіоналізація, соціалізація, політизація спорту. В останні роки суттєвим фактором впливу на систему багаторічної підготовки футболістів вважається фактор міграції.

У зв'язку з вищевикладеним тема дисертаційного дослідження Соболя Е.О. є безперечно актуальною та має високе теоретичне та практичне значення.

Дисертаційне дослідження виконано згідно плану науково-дослідної роботи кафедри фізичної культури і спорту Запорізького національного університету за темою «Оптимізація навчально-тренувальної та змагальної діяльності в спортивних іграх» (номер державної реєстрації – 0114U002659).

Авторська роль Е.О. Соболя полягає у науково-методичному обґрунтуванні експериментальної технології управління підготовкою

футболістів високої кваліфікації до змагань високого рівня значущості на основі врахування чинників міграції.

Метою дисертаційного дослідження було науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність технології управління безпосередньою підготовкою висококваліфікованих футболістів до офіційних змагань національного та міжнародного рівнів на основі врахування впливу чинників міграції спортсменів.

Мета дослідження конкретизувалась у наступних завданнях:

1. Визначити поточний стан і шляхи вдосконалення системи управління багаторічною підготовкою футболістів з урахуванням факторів міграції спортсменів на основі аналізу даних інформаційних джерел.

2. Визначити вплив процесів спортивної міграції на багаторічну підготовку футболістів.

3. Обґрунтувати і розробити технологію безпосередньої підготовки футболістів до офіційних змагань на основі врахування факторів міграції спортсменів та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт та предмет дослідження відповідають меті та поставленим завданням.

Об'єкт дослідження – управління багаторічною підготовкою футболістів.

Предмет дослідження – вплив факторів міграції спортсменів на ефективність системи управління багаторічною підготовкою футболістів.

Наукова новизна теоретичних та експериментальних результатів, отриманих здобувачем не викликає сумнівів.

Вперше:

✓ вперше, визначено показники спортивної міграції футболістів у командах УПЛ (УАФ) у порівнянні з аналогічними показниками провідних європейських футбольних асоціацій (ліг);

✓ вперше, обґрунтовано, розроблено, впроваджено та перевірено ефективність технології безпосередньої підготовки футболістів до змагань з

урахуванням факторів спортивної міграції, яка містить наступні компоненти:

- комплектацію складу команди професійного футбольного клубу до офіційних національних або міжнародних змагань;
 - облік гравців з урахуванням факторів міграції: футболісти – «мігранти», «легіонери», «натуралізовані» спортсмени, вихованці ДЮСЗ національної асоціації;
 - спеціалізовані складові технології: індивідуалізація підготовки футболістів, вибіркова інтеграція окремих видів підготовленості, спеціальний аналіз показників підготовленості та змагальної діяльності;
 - диференціацію складу команди на типологічні групи: стартовий склад, заявковий (протокольний) склад на гру, розширений склад команди, близький резерв;
 - облік кількісно-якісних показників змагальної практики у відповідності до її рівнів: регіональні, національні, міжнародні змагання, навчальні та двосторонні ігри, контрольні та товариські ігри.
- ✓ удосконалено наукові дані про процеси управління багаторічною підготовкою футболістів з урахуванням факторів спортивної міграції;
- ✓ набули подальшого розвитку напрями вдосконалення багаторічної підготовки з урахуванням факторів спортивної міграції як компоненту загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів.

Теоретичні та експериментальні дані отримані здобувачем в результаті проведених досліджень на нашу думку є достовірними та науково обґрунтованими. В процесі дослідження дисертантом було використано достатньо широке коло методів та наукових методик: теоретичний аналіз, узагальнення і систематизація даних інформаційних джерел; педагогічне спостереження; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних змагань з футболу; метод експертних оцінок для визначення ефективності змагальної діяльності футболістів; аналіз показників ефективності та результативності змагальної діяльності футболістів з урахуванням факторів міграції; педагогічний експеримент; методи

математичної статистики.

Автором дисертаційного дослідження використаний традиційний підхід щодо планування педагогічного експерименту, а саме: виділено констатувальний експеримент, в рамках якого проведено вивчення проблемних питань управління багаторічною підготовкою футболістів з врахуванням впливу факторів міграції спортсменів і визначення шляхів їх вирішення та формувальний експеримент, в процесі якого дисертант проводив розробку та впровадження власної технології безпосередньої підготовки до змагань з урахуванням міграційних процесів та експериментальну перевірку її ефективності.

В своєму дослідженні значну увагу здобувач приділив детальному теоретичному аналізу, що в свою чергу дало змогу сформулювати якісне підґрунтя для проведення власного наукового дослідження.

Варто визначити суттєве практичне значення дисертаційного дослідження, яке полягає у розробці авторської технології управління безпосередньою підготовкою висококваліфікованих футболістів до офіційних змагань національного або міжнародного рівнів з урахуванням впливу чинників міграції спортсменів і її впровадження у практику багаторічної підготовки футболістів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес кафедри теорії та методики фізичного виховання і спортивних дисциплін природничо-географічного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кафедри спортивних ігор факультету фізичної культури і спорту Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самоленко Класичного Приватного Університету; у навчально-тренувальний процес футбольних команд ДЮСШ «Металург-Запоріжжя» Запорізької міської ради, СК «Медик» Запорізького державного медичного університету, ФК «Мотор» (Запоріжжя), МФК «Металург» (Запоріжжя) і ФК «Зоря» (Луганськ); освітню діяльність Запорізької обласної

асоціації футболу з підвищення кваліфікації та навчання тренерів за програмою «С» диплом Української асоціації футболу, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Дисертаційна робота написана українською мовою, з коректним застосуванням наукових термінів. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, переліку посилань на інформаційні джерела і додатків. Дисертацію викладено українською мовою на 211 сторінках, робота містить 22 таблиці та 14 рисунків. У роботі використано 212 джерел літератури і посилань на інформаційні джерела, з яких 53 – на латиниці.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо переліку наукових конференцій, на яких було апробовано результати дослідження, зазначено кількість публікацій автора.

В першому розділі «Управління багаторічною підготовкою у футболі: обґрунтування, характеристика, тенденції розвитку, проблеми і шляхи вдосконалення» наведено дані аналізу науково-методичної літератури з проблеми дослідження, зокрема з таких важливих питань як сучасні підходи щодо наукового обґрунтування основних компонентів системи управління багаторічною підготовкою спортсменів у футболі, надано детальну характеристику етапів багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в футболі, зокрема їх спрямованість на розвиток окремих компонентів загальної підготовленості спортсменів. Значну увагу приділено автором роботи сучасним тенденціям розвитку футболу під впливом глобальних зовнішніх факторів та окрему увагу – впливу процесів міграції на систему управління багаторічною підготовкою футболістів та у зв'язку з дією цього фактору пошуку шляхів її вдосконалення.

За результатами проведеного аналізу дисертантом встановлено, що

система управління підготовкою спортсменів у сучасному футболі має певну специфічність, яка обумовлена загальними процесами спортивної підготовки і змагальної діяльності, теоретико-методичними засадами періодизації процесу багаторічного вдосконалення. На думку автора урахування впливу на вказану систему процесів спортивної міграції, які на сьогодні набули досить широких масштабів, потребують розробки і формування унікальних методичних підходів і технологій спортивної підготовки, які є відповідними для конкретного етапу (періоду), для визначених офіційних змагань національного або міжнародного рівнів.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» надано загальну характеристику методів дослідження, обґрунтовано доцільність їх застосування в рамках констатувального та формувального педагогічних експериментів, наведено дані щодо організації дослідження. У дослідженні використовували наступні методи: теоретичний аналіз, узагальнення і систематизація даних інформаційних джерел – для визначення впливу глобальних факторів спортивної міграції на систему управління багаторічною підготовкою футболістів і можливостей корекції багаторічного спортивного вдосконалення з урахуванням міграційних процесів у футболі; педагогічне спостереження - для визначення показників результативності та ефективності техніко-тактичних дій у змаганнях і кількісних значень рівня змагальної практики; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних змагань з футболу (УАФ, UEFA) - для визначення критеріїв допуску до змагань футболістів – «мігрантів», «легіонерів», «натуралізованих» спортсменів і вихованців ДЮСЗ національних асоціацій; метод експертних оцінок – для визначення ефективності змагальної діяльності футболістів; методи математичної статистики.

У третьому розділі «Характеристика міграційних процесів у сучасному футболі» наведено дані констатувального експерименту, які свідчили про те, що динаміка показників кількості футболістів-мігрантів у заявкових листах команд професійних футбольних клубів TOP-5 європейських футбольних

асоціації за період 2009-2019 років має лінійну тенденцію до зростання; TOP-20 команд – учасників змагань Ліги Чемпіонів UEFA сезону 2022-2023 років мають фінансові показники у діапазоні від 32.000.000 € до 349.000.000 €; показники спортивної міграції висококваліфікованих футболістів у складах національних збірних команд у відбіркових матчах групових турнірів чемпіонату світу 2022 року свідчать про регулярне залучення футболістів («мігрантів», «легіонерів», «натуралізованих» спортсменів) до участі в офіційних змаганнях міжнародного рівня.

На підставі аналізу матеріалів констатувального експерименту дисертантом обґрунтовано та розроблено авторську технологію управління безпосередньої підготовки висококваліфікованих футболістів до офіційних змагань національного та міжнародного рівнів з урахуванням факторів спортивної міграції.

У четвертому розділі «Технологія безпосередньої підготовки футболістів до офіційних змагань на основі врахування факторів спортивної міграції» наведено дані щодо експериментальної перевірки використання запропонованої автором технології у системі управління багаторічною підготовкою футболістів. Доведено більш високі показники контролю м'яча, ефективності передач, кількості відборів і перехоплень м'яча, кількості перемог, кращі співвідношення забитих-пропущених м'ячів і середньої результативності за гру саме у футболістів-мігрантів.

Наведені дані дозволили констатувати високу ефективність запропонованої авторської технології управління безпосередньою підготовкою футболістів до офіційних змагань, яка може бути рекомендована до використання в Українській асоціації футболу у процесі спортивної підготовки національних збірних команд України.

У п'ятому розділі дисертації «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» наведено три групи даних, отриманих шляхом експериментального дослідження, та їх зіставлення з результатами науково-методичної літератури.

Згідно Акту метрологічної експертизи, перевірки первинної документації та матеріалів академічної доброчесності порушень академічної доброчесності не виявлено. Всі поставлені здобувачем наукові завдання виконані повністю.

Загалом позитивно оцінюючи роботу, вважаємо за необхідне вказати на деякі зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У літературному огляді, на нашу думку, слід більше уваги приділити опису проблемних питань стосовно визначення впливу факторів спортивної міграції на систему управління багаторічною підготовкою футболістів.

2. У розділі 2 описано процедуру континент-аналізу регламентних норм національних чемпіонатів з футболу стосовно наявності у заявкових листах команд футболістів, які є вихованцями «власних» дитячо-юнацьких підрозділів професійних футбольних клубів (національних асоціацій). На нашу думку, краще було зазначити, що виховання спортсменів у власних дитячо-юнацьких спортивних закладах професійних футбольних клубів (або національних асоціацій) є зворотною стороною процесів спортивної міграції. У контексті теми дослідження слід було б акцентувати увагу, саме, на міграційних процесах у футболі.

3. У розділі 3 слід більше уваги приділити проблемним питанням активізації контролю виконання критеріїв у діяльності професійних футбольних клубів з боку національних асоціацій та профільних комітетів УЄФА: проекти створення Суперліги Європи, намагання провідних європейських футбольних клубів юридично «обійти» критерії «», тощо.

4. У розділі 4 наведено основні та додаткові показники змагальної діяльності футболістів, які використано для визначення ефективності розробленої авторської технології безпосередньої підготовки до офіційних змагань. На нашу думку, додаткового обґрунтування потребує диференціація показників змагальної діяльності футболістів на основні та додаткові.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження Едуарда Олександровича Соболя на тему «Управління багаторічною підготовкою футболістів з урахуванням факторів міграції» є самостійним завершеним дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій (зі змінами)», «Порядку присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року), а її автор Едуард Олександрович Соболев заслуговує присудження наукового ступеня доктор філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

д.б.н, професор,

декан факультету фізичного виховання, здоров'я

та туризму

Запорізького національного університету

Маліков М.В.

Підпис *Маліков М.В.*
засвідчую *М.В.*

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДР

